

Кріс Ескрідж
доктор філософії,
виконавчий директор Американської спілки
кримінологів,
професор Університету Небраски-Лінкольна
(м. Лінкольн, штат Небраска, США)
ceskridge@unl.edu

Andrii Butyrskyi

Андрій Бутирський
доктор юридичних наук, доцент,
суддя Господарського суду Чернівецької області
(м. Чернівці, Україна)
a.butyrskyi@chnu.edu.ua
Researcher ID: T-6709-2018
ORCID ID: 0000-0002-3225-7017

"The Development of
Criminology as a
Science: An Interdisciplinary
Approach" Law of Ukraine
8/19

УДК 343.9

РОЗВИТОК КРИМІНОЛОГІЇ ЯК НАУКИ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

Анотація. Перед наукою кримінології на сучасному етапі стоять важливі завдання, від вирішення яких безпосередньо залежить майбутнє кожної країни зокрема та людства загалом. Розвиток кримінології як науки вимагає застосування міждисциплінарного підходу, що дозволить по-новому осмислити завдання цієї науки, проблеми, з якими вона стикається, а також шляхи подолання цих проблем.

Метою статті є наукове осмислення сучасного стану науки кримінології та проблем, що стоять перед нею; розробка концепції розвитку науки кримінології у світі з урахуванням міждисциплінарного підходу.

Для розробки концепції розвитку науки кримінології доречним є запозичення позитивного досвіду у галузі медицини. У кримінології, як і в галузі медицини, існує необхідність розробки як превентивних, так і "лікувальних" стратегій, а також їх широкого впровадження практично у всіх аспектах суспільного та приватного сфер життя суспільства. Медицина за останні 200 років зробила не один великий крок вперед, у зв'язку з чим у дослідженні робиться спроба застосування стратегічної моделі розвитку медицини за останні 200 років для розробки стратегічної моделі розвитку кримінології на сучасному етапі.

Шляхом дослідження основних принципів розвитку медицини за останні 200 років встановлено, що суттєве зменшення рівня злочинності може бути здійснено шляхом прийняття для кримінології тієї самої стратегічної моделі, що і була обрана для медицини 200 років тому, а саме: розробка єдиної міжнародної академічної моделі; розвиток взаємодії всередині кримінологічної науки; посилення ролі міждисциплінарних зв'язків, розробка стандартів оцінки наукових результатів на основі результатів їх практичного застосування; інтеграція нових знань не лише у наукову спільноту, але і в державний сектор.

За результатами проведеного дослідження авторами зроблено висновок, що ефективний розвиток кримінології як науки можливий лише за умови застосування міждисциплінарного підходу та активної взаємодії науковців та практичних працівників з різних галузей. Кримінології слід і надалі продовжувати дотримуватися мультидисциплінарної орієнтації, беручи приклад з представників медицини, і звертатися до всіх галузей і дисциплін, запрошуючи їх представників приєднатися до кримінологів у пошуках істини. Кожна галузь і дисципліна має що запропонувати кримінології у міждисциплінарному контексті, і тільки так можна комплексно вирішити проблеми боротьби із злочинністю.

Ключові слова: кримінологія, злочинність, протидія злочинності, міждисциплінарний підхід.

Сфера кримінології прагне зрозуміти і пояснити злочинність з метою зменшення її тяжкості та негативного впливу. О. Бандурка та О. Литвинов наголошують, що 'На початку третього тисячоліття протидія злочинності в Україні набула особливої актуальності, адже забезпечення безпеки нації – одне з найважливіших завдань держави, від вирішення якого безпосередньо залежить її майбутнє'¹. Розвиток кримінології як науки вимагає застосування міждисциплінарного підходу, що дозволить по-новому осмислити завдання цієї науки, проблеми, з якими вона стикається, а також шляхи подолання цих проблем. Як вірно ще у 2000 р. зазначили автори монографії "Кримінологія: запрошення до дискусії",

Кримінологія не повинна уподібнюватися військовим, які вчаться воювати за картами минулих боїв, – нові умови потребують нових стратегічних і тактичних рішень. Різноманіття та плюралізм підходів у навчальній дисципліні зазвичай є головним джерелом наукових знань².

---

¹ О Бандурка та О Литвинов, 'Синхронізація понятійного апарату теорії протидії злочинності' (2018) 1 Вісник кримінологічної асоціації України 105.

² О Баляба, Е Віленська, Е Дідоренко, Б Розовський, *Кримінологія: запрошення до дискусії: Монографія* (РВВ ЛІВС 2000) 315.

У цьому контексті доречним є запозичення позитивного досвіду у галузі медицини. У кримінології, як і в галузі медицини, існує необхідність розробки як превентивних, так і “лікувальних” стратегій, а також їх широкого впровадження практично у всіх аспектах суспільного та приватного сфер життя суспільства. Ми стикаємося з цілою низкою проблем у впровадженні таких заходів, і в даний час, на наш погляд, існує мало відповідей на питання, що стоять перед нами.

Проблеми науки кримінології є предметом дослідження для багатьох науковців, серед яких варто відзначити: О. Бандурку, М. Бенсона, І. Даньшина, О.Джужу, О. Костенка, М. Костицького, О. Литвинова, Г. Меска, Е. Пливачевського, С. Редо та інших.

Метою дослідження є наукове осмислення сучасного стану науки кримінології та проблем, що стоять перед нею; розробка концепції розвитку науки кримінології у світі з урахуванням міждисциплінарного підходу.

Якщо дивитися на проблему боротьби із злочинністю з позицій не кримінолога, а лікаря початку ХІХ століття, перед яким стояли медичні проблеми тієї епохи, можна побачити наступне. Сьогодні існують, здавалося б, непереборні проблеми злочинності – так само, як на початку ХІХ століття з’явилися непереборні проблеми зі здоров’ям – віспа, бубонна чума, поліомієліт, цинга. Існувала чимала кількість теорій у медицині в ту епоху, оскільки існувало дуже обмежене розуміння суті проблеми, а також супутні йому брак знань щодо причини, наслідків та лікування. Існувало мало дієвих діагностичних інструментів та методологій, був брак розумної діагностики та розуміння і, як наслідок, низька ефективність медичних процедур. Через це суспільство реагувало на хвороби та нещасні випадки, використовуючи грубі, саморобні, неперевірені засоби лікування замість ефективних, перевірених на практиці, методів. Крім того, навіть коли у медицині відбувалися відкриття нових ефективних методів лікування, вони

часто стикалися з протидією через політичні переконання чи громадські настрої. Сьогодні ж ситуація у медичній сфері, на щастя, кардинально змінилася.

Так що ж такого зробила медицина, щоб перейти від того, що було тоді, коли життя, як зазначав Гоббс, було “самотнім, бідним, огидним, жорстоким і коротким”, до того етапу, на якому медицина знаходиться зараз? Смерть не є і, звичайно, ніколи не буде поборена, але існує суттєвий масив сучасних медичних знань, багато епістемологічного розуміння, і загальне спільне сприйняття і прийняття нових медичних розробок і проривів. Як наслідок, багато серйозних захворювань були поборені, а негативні наслідки хвороб та нещасних випадків були суттєво зменшені. Середня тривалість життя зросла більш, ніж удвічі з 1800 року, і це значно покращило якість життя. Що пояснює цей прогрес? Спеціаліст у сфері охорони здоров'я, швидше за все, знайде на це півдюжини причин, і, звичайно, це більше, ніж просто досягнення в галузі медицини. Сфера медицини, однак, внесла значний внесок у сучасне людське довголіття і життєздатність. Тому ми запитуємо ще раз: що зробила галузь медицини, щоб рухатися вперед, як це було, і що ми можемо в кримінології дізнатися з стратегічної моделі медицини, щоб використовувати для досягнення таких вражаючих результатів у боротьбі зі злочинністю?

Стратегічна медична модель.

Сфера медицини, на наш погляд, охопила стратегію п'яти пунктів протягом останніх двох століть:

1. У ній прийнята міжнародна, загальноприйнята академічна модель. Школи медицини з'явилися і розвинулися в кращих вищих навчальних закладах по всьому світу за останні 200 років.

2. Вона охоплювала принцип взаємозв'язку в кожному академічному контексті. Багато регіональних, національних та міжнародних професійних асоціацій, пов'язаних з медициною, розвивалися і процвітали, і, як наслідок, безліч медичних журналів, розроблених цими організаціями, публікують роботи

дослідників з усього світу. Тепер медична сфера дійшла до того рівня, де відбувається постійна взаємодія, співпраця та обмін у всіх можливих сферах, чому, безумовно, сприяють також і електронні комунікації.

3. Вона охопила міждисциплінарну точку зору і шукала інтелектуальну “консистенцію”, об’єднуючи різноманітні наукові сфери та сфери досліджень, намагаючись знайти етимологічне розуміння основних проблем і згодом запропонувати їх ефективне вирішення. Сьогодні нічого дивного немає у тому, щоб побачити статтю в медичному журналі, співавторами якої є дослідники з різних дисциплін, з різних інституцій і навіть з різних країн.

4. Вона перейшла до стандартів оцінки на основі дослідів.

5. Вона інтегрувала нові знання як у наукову спільноту, так і в державний сектор. Медицині вдалося досягти таких результатів, пристосувавши як зміст повідомлень, так і комунікаційні стратегії, щоб охопити найрізноманітніші аудиторії.

Кримінологія та стратегічна медична модель.

На початку XIX століття було мало розуміння того, що сьогодні вважається фундаментальним медичним знанням – різниця, наприклад, між бактеріями і вірусною хворобою. Але, як тільки п’ять основних пунктів стратегії були впроваджені в макро-контексті, рівень медицини суттєво зріс. Ще раз хочемо наголосити – лікарі не можуть і ніколи не зможуть запобігти смертності, так само, як і кримінологи не можуть і ніколи не зможуть повністю ліквідувати злочинність як явище, але лікарі та кримінологи можуть суттєво зменшити серйозність наслідків хвороб і злочинності відповідно, а також покращити якість життя людей шляхом впровадження вказаних вище п’яти стратегічних принципів у медицину та кримінологію відповідно. Тому у межах даного дослідження спробуємо застосувати вказані п’ять принципів медичної стратегії до сфери кримінології.

Міжнародна, загальноприйнята академічна модель.

Нам необхідно прийняти загальну міжнародну академічну модель шляхом подальшої розробки та розвитку програм у сфері правосуддя/кримінології в університетах у всьому світі. Від цього ми отримуємо три основні соціальні вигоди:

1. Ці програми будуть виховувати велику кількість студентів-громадян щодо належної ролі представників системи правосуддя, і які згодом стануть більш відповідальними працівниками органів юстиції, які вимагатимуть прозорості та високого рівня продуктивності від чиновників усіх рівнів. У цьому контексті колишній суддя Верховного суду США Луї Брандейс одного разу відзначив, що найважливішою політичною посадою в демократії є приватний громадянин, а у виконанні цієї посади немає місця простому глядачеві. Програми кримінології / освіти у сфері юстиції сприяють цьому.

2. Освітні програми з правосуддя зроблять справжніми професіоналами у галузі забезпечення справедливості тисячі осіб, які згодом прийдуть на роботу у сферу правосуддя, або які продовжать займатися науковою діяльністю.

3. Працівники судової системи та правоохоронних органів зможуть звернутися до результатів досліджень, проведених студентами та науковцями у галузі кримінології, щоб допомогти їм краще виконувати свої обов'язки, дослідницький компонент освітніх програм з правосуддя може в довгостроковій перспективі бути його найбільшим активом для суспільства.

У цілому, розвиток науки кримінології допомагає розвивати та вдосконалювати дослідження процесуальних галузей права, вміст аудиторних курсів допомагає підготувати осіб, які в кінцевому підсумку працюватимуть у системі правосуддя, а також закріпити концепцію справедливості та верховенства права. Г. Веллс з цього приводу відзначав, що 'Людська історія – це перегони між освітою і катастрофою'. Згідно з цією тезою, надзвичайно важливо, щоб була прийнята загальна міжнародна модель освіти у сфері кримінології та правосуддя. Країни, що роблять це, підвищують свій рівень колективного спільного миру та

рівності, а також загальну соціальну справедливість. Л. Ніколенко також відзначає, що

‘<...> в сучасних умовах, коли Україна демонструє зріст економіки, збільшення кількості підприємств у порівнянні з попередніми роками, у тому числі інноваційно-технологічних підприємств, виникає потреба у фахівцях-юристах, які мають комплексне знання <...>³’

С. Редо з цього приводу також зазначає, що ‘<...> замість того, щоб просто академічно обмірковувати недоліки академічних методів, ми повинні організувати та впроваджувати Програму верховенства права для сучасної прогресивної освіти, і інклюзивні, мирні суспільства’⁴.

Таким чином, країнам, які розвиваються, і країнам з перехідною економікою, зокрема, необхідно запровадити програми освіти у сфері правосуддя. Ці країни, як правило, мають слабкі традиції верховенства права та публічно знецінені правові інфраструктури, що значно зменшує їхню здатність залучати зовнішні інвестиції, які, у свою чергу, мають можливість подальшої стабілізації та зростання економіки, підвищення рівня життя всіх верств населення, і дозволяють цим країнам зрештою більшою мірою брати участь у глобальній економіці. Створення професійних, стабільних інститутів громадянського суспільства є попередником залучення зовнішніх інвестицій, тому що мало хто хоче інвестувати в державу, де відсутні належні моделі для інвестування.

Модель академічних зв'язків.

Необхідним є продовження підвищення рівня зв'язків, взаємодії та обміну між кримінологами на національному та міжнародному рівні. На міжнародному

---

³ Л. Ніколенко, ‘Актуалізація господарського права в процесі підготовки майбутніх юристів’ в *Першій науковій читанні пам'яті академіка В.К. Мамутова: круглий стіл* (Ін-т економіко-правових досліджень НАН України 2019) 76.

⁴ Slawomir Redo, ‘On Education in the Global Culture of Lawfulness’ (2018) Vol 23 Nr 3 Białystok Legal Studies 39.

рівні ми уже маємо певний успіх у розвитку професійних асоціацій, створенні журналів, інформаційних бюлетенів та вебсторінок. Тут варто відзначити, що сьогодні в усьому світі існує близько 40 спільнот кримінологів, і майже всі вони можуть похвалитися багатонаціональним списком учасників, і це має неабияке значення. До прикладу, Американська спілка кримінологів, наприклад, має учасників з більш як 60 країн. Зараз у даній сфері існує міні-Нобелівська премія, Стокгольмська премія в галузі кримінології, створена ще десять років тому. Ця премія присуджується за відкриття, зроблені в усьому світі. На сьогоднішній день ця винагорода була вже присуджена особам, які проживають в 11 різних країнах.

Також на сьогоднішній день можна констатувати, що вже досягнуто значний прогрес у підвищенні рівня взаємодії та зв'язків у галузі кримінології. Кримінологи всього світу успішно взаємодіють та співпрацюють між собою, але і надалі необхідно розширювати коло знань кожного народу, і активно обмінюватися досвідом між вченими різних країн. При чому рівень такої взаємодії не повинен обмежуватися лише спілкування в режимі онлайн і за допомогою електронних засобів комунікації, напрочуд важливими є міжнародні професійні зустрічі та конференції.

Міжгалузева академічна модель.

Близько сорока років тому американський автор Аллан Блум (1987) критикував академічні соціальні та поведінкові науки за те, що вони є схоластичними і застійними. Він стверджував, що не було нових новаторських перспектив, ніяких нових парадигм, ніяких теорій цінності чи впливу, запропонованих десятиліттями. У порівнянні з точними науками і медициною, традиційні дисципліни соціології, психології, антропології, економіки, історії, політології є коматозними, якщо не мертвими взагалі. Основною причиною цього,

Подібні проблеми існують і в інших країнах. Зокрема, А. Бобкова зазначає, що

‘<...> аналіз прийнятих в останні роки актів законодавства щодо сфери господарювання, а також підготовлених і винесених на обговорення проектів вказує на те, що вони іноді ігнорують неодноразово висунуті і обґрунтовані в юридичній науці пропозиції’⁸.

Політики вдаються до наукових результатів тільки тоді, коли такі результати співпадають з політичною волею і відповідають сучасним політичним “вітрам”. У дещо спрощеному розумінні можна сказати, що існують політичні чи публічні істини, і є наукові істини. Звичайно, існує певна міра перекривання, але політичні лідери, за своєю природою, повинні більше дотримуватися перших, щоб залишатися на посаді, підтримувати свої позиції впливу і влади у суспільстві. О. Костенко наголошує, що ‘Державна політика у сфері протидії злочинності може бути адекватною лише тоді, коли вона засновується на адекватній кримінологічній доктрині’⁹.

Науковці ж, навпаки, як правило, працюють у зворотному напрямку, з акцентом на істини наукові, а не політичні. Проте, ігноруючи суспільні настрої, наука не може бути “почутою”. Тому науковці повинні пристосуватися до цієї реальності, якщо хочуть мати реальний вплив. У цьому контексті можна припустити, що роль кримінологів полягає в тому, щоб не тільки розкрити емпіричні істини і дати нові знання (продовжувати свою традиційну роль “наукового кримінолога”). Науковці повинні брати участь у заходах, які дадуть більший коефіцієнт реалізації державної політики для результатів наукової

---

⁸ А Бобкова, ‘Щодо координації господарсько-правових досліджень та впровадження їх результатів’ в *Актуальні проблеми господарського права і процесу: круглий стіл* (Ліра-К 2018) 20.

⁹ О Костенко, ‘Модернізація доктрини сучасної кримінології у парадигмі соціального натуралізму’ (2014) 1 Вісник Асоціації кримінального права України 190.

роботи. Якщо ми цього не зробимо, то ми будемо продовжувати просто насолоджуватися “музикою” один одного в комфорті та безпеці наших кабінетів, а також в межах провінційних професійних зустрічей.

Наука безумовно впливає на державну політику, але вона перебуває у відсталому у часі контексті. Макс Планк відмітив майже століття тому, що реалізація нових істин повинна незмінно чекати на проходження старшого покоління: ‘Нова наукова істина перемагає не тому, що переконує своїх опонентів і змушує їх бачити світло, а тому, що її опоненти зрештою вмирають, і росте нове покоління, яке з нею знайоме’¹⁰.

Тому не дивно, що найбільший вплив науковців на державну політику на сьогоднішній день реалізується шляхом навчання молоді. Саме молодь, з часом, займає місце старих керівників і починає впливати на політику, спираючись на те, чого їх навчали у молодості. Цей цикл продовжується нескінченно. Іншими словами, істина не є переможною як така, а її противники просто вмирають. У цій парадигмі вплив науковців на державну політику є поступовим явищем, що розвивається. Наша позиція полягає в тому, що науковці повинні брати участь у заходах, які вже сьогодні зможуть донести до політиків наукові результати, що дасть більший коефіцієнт впливу науки на політичні рішення.

Висновки. Ефективний розвиток кримінології як науки можливий лише за умови застосування міждисциплінарного підходу та активної взаємодії науковців та практичних працівників з різних галузей. У сучасному світі кримінологія, як і медицина 200 років тому, стикається з значним масивом проблем. Неможливо побороти злочинність взагалі, так само, як і неможливо для лікарів побороти смерть. Проте видається можливим суттєво зменшити рівень злочинності, прийнявши ту ж стратегічну академічну модель, що й медицина два століття тому,

---

¹⁰ Max Planck, *Scientific autobiography, and other papers*, translated from German by Frank Gaynor (Williams & Norgate 1950) 33-34.

а саме: розробка єдиної міжнародної академічної моделі; розвиток взаємодії всередині кримінологічної науки; посилення ролі міждисциплінарних зв'язків, розробка стандартів оцінки наукових результатів на основі результатів їх практичного застосування; інтеграція нових знань не лише у наукову спільноту, але і в державний сектор.

REFERENCES

Bibliography

Edited books

1. Baliaba O, Vilenska E, Didorenko E, Rozovskyi B, *Kryminolohiia: zaproshennia do dyskusii: Monohrafiia* [Criminology: Invitation to the Discussion: Monograph] (RVV LIVS 2000) (in Russian).
2. Siegel L, *Criminology: Theories, Patterns and Typologies* (Belmont, CA: Cengage, 2016).
3. Bloom A, *The Closing of the American Mind* (New York: Simon and Schuster 1987).
4. Planck M, *Scientific autobiography, and other papers*, translated from German by Frank Gaynor (Williams & Norgate 1950).

Articles

5. Bandurka O, Lytvynov O, 'Synkronizatsiia poniatiinoho aparatu teorii protydivi zlochynnosti' [Synchronization of the conceptual apparatus of the theory of counteraction to crime] (2018) 1 Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy 105 (in Ukrainian).
6. Redo S, 'On Education in the Global Culture of Lawfulness' (2018) Vol 23 Nr 3 Bialystok Legal Studies 39.
7. Kostenko O, 'Modernizatsiia doktryny suchasnoi kryminolohii u paradyhmi sotsialnoho naturalizmu' [Modernization of the doctrine of modern criminology in the paradigm of social naturalism] (2014) 1 Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy 190 (in Ukrainian).

Conferences

8. Nikolenko L, 'Aktualizatsiia hospodarskoho prava v protsesi pidhotovky maibutnikh yurystiv' [Actualization of commercial law in the process of preparing future lawyers] v *Pershi naukovi chytannia pamiati akademika V.K. Mamutova: kruhlyi stil* [The first academic readings of academician V.K. Mamutova: round table] (In-t ekonomiko-pravovykh doslidzhen NAN Ukrainy 2019) 76 (in Ukrainian).
9. Patsurkivskiy P, Havryliuk R, 'Reformuvannia yurydychnoi osvity yak umova zdiisnennia sudovoi reformy v Ukraini' [Reforming Legal Education as a Condition for the Implementation of Judicial Reform in Ukraine] v *Suchasni vyklyky ta aktualni problemy sudovoi reformy v Ukraini: mizhnarodna naukova konferentsiia* [Modern Challenges and Actual Problems of Judicial Reform in Ukraine: International Scientific Conference] (Tekhnodruk 2017) 35 (in Ukrainian).
10. Bobkova A, 'Shchodo koordynatsii hospodarsko-pravovykh doslidzhen ta vprovadzhennia yikh rezultativ' [On the coordination of economic-legal research and the implementation of their results] v *Aktualni problemy hospodarskoho prava i protsesu: kruhlyi stil* [Actual problems of economic law and process: a round table] (Lira-K 2018) 20 (in Ukrainian).